

EUROPA ȘI NEAMUL ROMANESC

FOAIA MISCĂRII ROMÂNE PENTRU UNITATEA EUROPEI

CULTURĂ, ISTORIE ȘI... POLITICĂ

În ziarele «Journal de Genève» și «Gazette de Lausanne» d-na Nicoleta Franck publică un articol în care, sub pretextul criticii autorităților române, se lansează în afirmații fanteziste și false, afirmând, nici mai mult nici mai puțin, că:

a. România, de totdeauna, a fost o țară de imigrație, conținând minorități săsești și șvabe în număr de peste două milioane (înaintea ultimului război) și că

b. Universitatea de limbă maghiară din Cluj ar fi fost închisă, obligând studenții de limbă maghiară să se înscrie la universitățile românești.

Toate aceste afirmații, în ciuda celor mai evidente realități, confirmate de statisticile de dinaintea ultimului război, referitoare la proporția minorităților germane; și în ciuda existenței controlabile a actualei Universități de limbă maghiară de la Cluj-Napoca, precum și a celei de la Târgu-Mureș, de a cărei existență d-na Franck se pare că nu are habar.

Indignat de conținutul articolului și de refuzul redacțiilor acestor jurnale de a publica punerea la punct asupra adevărurilor istorice, care contrazic afirmațiile d-nei Franck, am decis să arăt mârșăvia care se făcea României și poporului său. Pe plan pur cultural. E drept că articolul d-nei Franck trata subiecte politice, neavând nici pe departe de a face cu cultura sau cu istoria. Dar când subiectele autoarei sunt cu totul contradictorii atât istoriei, cât și științei statisticelor, o punere la punct a falselor sale afirmații rămâne pe cel mai autentic plan cultural.

Tot fără preocupări de ordin politic am acționat și atunci când autoritățile maghiare, ca și organizațiile diasporei ungurești, acuză România că practică un genocid cultural contra minorității de limbă maghiară din Transilvania. Articolul meu publicat în ziarul «Le Matin» din 27 iunie 1987,

Un conflit roumano-hongrois

Plusieurs dépêches reprises par les journaux suisses (9 avril), ont fait état de la querelle au sujet du sort de la minorité hongroise de Roumanie.

Sur le fond de ce conflit roumano-hongrois, y a-t-il querelle d'Allemand ou, au contraire, constitue-t-il une menace sérieuse sur la paix en Europe? La question peut se poser. L'aggravation dudit conflit et l'escalade dans laquelle les deux pays s'engagent pourraient d'ores et déjà donner une première réponse affirmative.

Sachant que tous les phénomènes provoqués par les mêmes causes produisent les mêmes effets, le parallélisme entre ce qui se passe aujourd'hui et les événements quasi identiques qui se sont passés entre 1920 et 1939 est tellement frappant qu'il ne peut pas ne pas intéresser l'opinion publique qui, hélas, l'ignore.

De quoi s'agit-il? En quelques mots, il s'agit du conflit qui, depuis des siècles, fait l'objet du litige résultant du droit d'occupation et de souveraineté sur la Transylvanie, province de la Roumanie, berceau du peuple des Daces et des Romains, les ancêtres du peuple roumain actuel.

Depuis le 1er décembre 1918 (sauf entre septembre 1940 et septembre

1944), la souveraineté sur la Transylvanie procède de celle de la Roumanie, sur la base du droit des peuples à l'autodétermination, reconnu à la Roumanie par deux fois, par le Traité de Trianon, en 1920, et celui de Paris, en 1947. Largement majoritaires, les Roumains de Transylvanie ont profité de l'écroulement de l'empire pour demander, le 1er décembre 1918, l'union avec leur mère patrie, le royaume de Roumanie.

Cette nouvelle situation n'a jamais été acceptée dans l'esprit des dirigeants de la Hongrie d'entre les deux guerres. Le Gouvernement hongrois demanda la révision des clauses dudit traité et le retour sous la domination magyare des territoires ayant appartenu à l'ancien empire. A la base de ces prétentions : une prétendue protection des minorités magyares.

Avec le commencement de la guerre en 1939, à chaque agression allemande en Europe centrale et de l'Est, la Hongrie était associée, afin de profiter des annexions des régions qu'elle avait dominées du temps de l'Empire austro-hongrois. Les victimes de ces agressions : la Tchécoslovaquie, la Roumanie, la Yougoslavie.

Heureusement, à la fin de la guerre, les territoires obtenus comme cadeaux par la Hongrie revenaient tous à leur mère patrie.

Face à ces résultats, on peut se demander : à quoi a servi l'agitation magyare de 1920 à 1939? La seconde question : à quoi peuvent servir les agissements actuels, sur les mêmes thèmes?

Quel est le but final? Partager à nouveau la Transylvanie? Cela ne pourrait se faire que par une guerre, comme ce fut le cas en 1939-45. Qui va la faire, pour qui et pour quoi?

Ceux qui avancent le prétendu génocide culturel des 1 500 000 Magyars de Transylvanie ne soufflent mot sur le sort de la majorité de plus de 6 millions de Roumains qui peuplent cette province roumaine, si un autre partage avait lieu.

La querelle entre Bucarest et Budapest constitue le commencement d'une escalade qui, si elle continue à s'aggraver, peut devenir une menace réelle contre la paix en Europe. Il s'agit donc d'un sujet qui méritait d'être signalé. Il doit intéresser les Européens.

Ferdinand Polli, Lausanne

Privés des droits fondamentaux

Anexa nr.2

■ En réponse à une lettre de lecteur publiée dans « Le Matin » du 27 juin sous le titre « Un conflit roumano-hongrois ».

Je me permets pour la bonne compréhension de vos lecteurs de préciser certains points :

— La nouvelle édition de l'« Histoire de la Transylvanie » publiée en Hongrie récemment irrite les autorités compétentes en Roumanie parce que le point de vue des Hongrois diffère bien entendu de celui des Roumains. Voilà pourquoi des attaques chauvines des Roumains paraissent actuellement à travers toute l'Europe.

— La Transylvanie a été attribuée en 1920 (Traité de Trianon) à la Roumanie. Pour le peuple hongrois il s'agit d'une erreur devant l'Histoire, et seule l'ONU pourrait arbitrer cet événement dramatique qui depuis 1920 engendre une violence de part et d'autre.

— Votre correspondant commet une erreur en affirmant que la Transylvanie est le berceau des Daces et des Roumains ; au contraire, ces peuples proviennent de la Valachie et de la Moldavie, provinces roumaines.

— Les Hongrois vivant sur le territoire qui désormais fait partie de la Roumanie sont privés de leurs droits fondamentaux. En effet, ils ne peuvent ni s'exprimer en hongrois ni recevoir un enseignement semblable aux Roumains qui, installés en Hongrie, bénéficient de tous les droits reconnus par la Charte des droits de l'homme.

— Cette guerre civile que votre lecteur qualifie de « conflit européen » n'a jamais trouvé d'échos auprès des puissances à l'ouest de l'Elbe. Malheureusement, cet état de fait profite longuement au « grand frère » soviétique, qui ne mène aucune politique permettant de résoudre cette situation inextricable.

Eva Wochska, Genève

confirmă întru totul cele afirmate mai sus. Pentru informarea cititorilor, îl reproducem, împreună cu comentariul făcut de «imparțiala» cititoare din Geneva, cu numele Eva Wochska. Foarte «cultural» și mai ales «istoric», comentariul în cauză ne arată cu ce argumente, lipsite de orice bază, se face propagandă revizionistă contra României. Nici-o referință la problema majorității române, de patru la unu, față de minoritatea maghiară din Transilvania. Evident, în mentalitatea Maghiarilor din diaspora proporția în favoarea Românilor pare a nu avea nici-o importanță. Important este numai scopul lor suprem: revendicarea retrocedării Transilvaniei.

Față de situația creată și întreținută de diaspora ungurească, este de dorit ca fiecare iubitor de adevăr și de dreptate românească să se considere un soldat mobilizat pentru apărarea fruntariilor patriei lui, cu toate mijloacele de care dispune.

Armele celor din diaspora română sunt cultura și istoria. Trecutul istoric, ca și faptele de arme ale României, conferă Neamului românesc drepturile sale exclusive asupra Transilvaniei. A le evoca, atunci când sunt contestate, nu înseamnă a face politică, ci a obliga politica altora să țină seama de datele obiective ale certitudinii istorice. Aceste date trebuie făcute cunoscute,

în toate ocaziile. De ani de zile, diaspora maghiară nu face altceva decât să ponegrească, prin toate mijloacele, România și pe fiii săi, sub pretextul că maghiarofonii din Transilvania sunt împiedicați să-și vorbească limba maternă. Poate fi lăsată această defăimare fără răspuns, când tot adevărul este de partea României?

Acest adevăr nu este numai național. El a fost consfințit și pe plan internațional. La 1 Decembrie 1918, prin actul solemn de la Alba-Iulia, peste o sută de mii de delegați ai populației majoritare române din Transilvania, Maramureș, Țara Crișurilor și din Banat au cerut unirea lor cu Patria-Mamă de atunci, Regatul României. Apoi, după prăbușirea Imperiului eteroclit austro-ungar, Tratatul de la Trianon din 1920 a recunoscut și consfințit, în baza principiului autodeterminării popoarelor, drepturilor popoarelor din fostul Imperiu de a se uni cu patria lor. Așa au luat naștere Cehoslovacia, Jugoslavia, România-Mare.

Tot pe plan internațional, bazat pe același principiu al autodeterminării popoarelor, Tratatul de la Paris din 1947 recunoaște apartenența de drept la Statul Român a tuturor teritoriilor ocupate în timpul războiului din 1939-1945 de către trupele maghiare, în înțelegere cu cele naziste și fasciste, revenindu-se astfel la situația frontierelor apusene ale României din 1938. Oare lecția primită în două rânduri nu a fost suficientă?

Dacă șovinismul maghiar încă nu a înțeles că ceea ce s-a făcut după prăbușirea Imperiului austro-ungar este ireversibil, punerea în gardă a opiniei publice europene și mondiale asupra amenințărilor potențiale contra păcii în lume, reprezentate de revizionismul maghiar, trebuie să devină o datorie a fiecăruia, de a-l denunța ca atare, înainte de a fi prea târziu.

Aceasta nu înseamnă a face politică, ci restabilirea adevărului istoric. Deși poziția României în problema Transilvaniei este inatacabilă, pe plan național și internațional, orice om de bună credință trebuie s-o susțină și s-o valorifice contra revanșarzilor revizioniști, care, prin acțiunile lor, amenință pacea lumii.

F. POLLI

MULȚIMEA PUBLICAȚIILOR ROMÂNEȘTI

Revista «American Romanian Review» editată de Theodore Andrica la Cleveland în Ohio, publică, în limba engleză, scurte dar interesante articole privind cultura, istoria, tradițiile și spiritualitatea românească, precum și știri din viața de ieri și de azi a Românilor Americani.

În numărul din iunie-iulie 1987, revista publică în articolul *Multitude of Romanian Publications* o bogată listă a publicațiilor românești din afara fruntariilor României.

Mărturisită de editor însuși ca incompletă, lista aceasta indică numele și adresele publicațiilor respective pe țări, astfel: Statele Unite - 19, Canada - 6, Brasilia - 1, Franța - 10, Germania de Vest - 14, Anglia - 4, Italia - 5, Israel - 5, Austria - 1, Elveția - 1, Danemarca - 1, Olanda - 1, Spania - 2, Australia - 2, în total 72 de publicații.

Adresa revistei în cauză este următoarea:
American Romanian Review
17313 Puritas Avenue,
Cleveland, Ohio 44135 U.S.A.
Tel 216 -265-3532.

Spre al treilea clasicism român

CONVORBIRE CU ȘERBAN CIOCULESCU

Ați împlinit recent, la 7 septembrie 1987, frumoasa vârstă de 85 de ani. Născut la doi ani după începutul acestui veac, ați acoperit cu o longevitate impresionantă viața noastră spirituală, participând activ la dezvoltarea culturii naționale, iar sănătatea și puterea de muncă de care dați dovadă ne oferă bucuria continuării acestei acțiuni.

Constatarea dumitale este exactă. Sigur că longevitatea mi-a dat prilejul să fiu martorul - martor conștient! - a cel puțin 75 de ani din istoria continentului nostru și deci, și mai ales, a culturii noastre. Sigur, cultura noastră a avut în acest interval al vieții mele două salturi calitative: un salt calitativ a fost între cele două războaie. De ce zic un salt calitativ? Pentru că noi avuseserăm primul clasicism la sfârșitul secolului trecut, cu «Junimea» și mai ales cu Eminescu, Creangă, Caragiale. Primii 16 ani din acest veac nu ne-au dat sentimentul unor creații și creatori de forța celor trei și nici al unor directive de atâta autoritate ca acelea ale lui Maiorescu.

Al doilea clasicism s-a produs între cele două războaie, cu Arghezi, cu Sadoveanu, cu Lovinescu, cu Blaga, cu Liviu Rebreanu, cu Hortensia Papadat Bengescu, cu Camil Petrescu... A fost o epocă strălucită.

Epoca a treia postbelică, adică de după al doilea război mondial se caracterizează prin două fenomene. Întâi - stârpirea analfabetismului. Noi am avut o cultură frumoasă însă suprastructura era foarte subțire - vorbesc de suprastructura intelectuală și creatoare - față de masele ținute, nu din vina lor, în sărăcie și întuneric. Ei bine, în epoca aceasta pe care o trăim, masele au ajuns la cultură. Deci cultura nu mai este privilegiul unei elite înstărite care să-și poată plăti luxul învățământului, ci este posibilă la toate nivelele și a dat roade foarte mari.

Alt element foarte important e următorul: în timp ce aveam o literatură splendidă, începând cu *Ion* și până la începutul celui de al doilea război mondial, să-l marcăm, iată, cu romanul *Sfârșit de veac în București*, apărut atuncea -, numărul cititorilor era destul de redus. Erau scriitori admirabili, dar nu erau cititori pe măsura creației lor. Acuma s-a produs o adevărată revoluție: avem un număr foarte mare de cititori. Un singur exemplu *Craii de Curtea-Veche* de Mateiu Caragiale s-a tras mai întâi în 3.000 de exemplare, și ediția a tratat ani întregi. Am găsit la anticariat chiar exemplare netăiate. În timpul nostru, s-a tras la «Biblioteca pentru toți» o sută de mii de exemplare, care s-au epuizat într-o săptămână! Iată deci acest mare paradox.

Cât despre talentele din această perioadă, aveam atâția poeți valoroși, operele unora dintre ei trecând și granițele țării. Dacă ar fi să citez numai pe Nichita Stănescu și Marin Sorescu. Barem Marin Sorescu a avut norocul să fie tradus și ca dramaturg și ca poet. Nichita Stănescu numai ca poet, însă făcându-și și el o mare faimă internațională. Avem și romancieri și dramaturgi foarte buni, în această perioadă. Prin urmare, literatura de astăzi

este o literatură care anunță, cum am spus-o de mai mulți ani, al treilea clasicism român.

Mă bucur că ați început prin această largă apreciere a literaturii noastre contemporane, care, fără îndoială, așa cum precizați, a pătruns și în spațiul european și al lumii, deci este recunoscută și în alte țări. Aș vrea să ne apropiem de critica și istoria literară și implicit de «fenomenul» - dați-mi voie să vă numesc astăzi astfel - Șerban Cioculescu.

Dacă eu astăzi mă bucur de interesul pe care mi-l arătați, și nu de curând, ci mai demult, e că, după cum s-a spus - și eu nu fac decât să repet ce-au precizat alții - fac parte dintr-o generație strălucită de critici: Tudor Vianu, Ralea, Călinescu, Pompiliu Constantinescu, Vladimir Streinu, Zarifopol, eu fiind «ultimul Mohican».

Dumneata ai luat acum un interviu ultimului Mohican al criticii noastre. Ei bine, autoritatea noastră era mare între cele două războaie, fiindcă eram foarte puțini. Lumea spunea: ce-o să zică Pompiliu Constantinescu? Alții: ce-o să zică Perpessicius? Ce-o să zică Șerban Cioculescu? ș.a.m.d. Astăzi, sunt nenumărați critici; și numai criticii apăruiți în ultimii zece-cincizeci ani sunt zece-cincizeci. Dar cărțile criticilor au o largă circulație acuma, pe care înainte n-o aveau. Cel mai mare dintre criticii interbelici, E. Lovinescu, și-a rovinat editorul, pe Benvenisti. Astăzi acest fenomen nu se mai repetă. Deși numărul criticilor e foarte mare, și anual apar cel puțin douăzeci-treizeci de volume de critică literară, critica literară a ajuns un gen de care astăzi se pasionează publicul. E bine și nu e bine.

Poate că e mai mult bine. Sau, în orice caz, de ce nu e bine?

Nu e bine pentru că sunt unii cititori care, dacă au citit o cronică, și-au făcut o idee și nu mai cumpără volumul decât doar dacă cronică este făcută așa fel încât poate avea un cârlig care să stârnească interesul pentru carte. Sunt în țară vreo cincizeci-șaizeci de critici, față de cinci sau șase câți erau înainte. Este deci singurul gen, cum ar fi zis Mihail Dragomirescu, superfetatoriu, dar nu e superfetatoriu pentru că publicul agreează acest gen. Cred că și dumneata ai constatat că există critici talentați printre cei tineri și cărțile lor se epuizează foarte repede, nu mai suferă de boala indiferenței publice care a dus la faliment pe editorul lui Lovinescu.

Ați făcut elogiul criticii incluzându-vă, cum este și firesc, între criticii literaturii noastre din acest veac. Trăim cu convingerea că dv v-ați impus în cultura noastră prin câteva cărți fundamentale care nu sunt numai de critică sau - în primul rând de critică. Este vorba de Viața lui Caragiale și, în completare, de întreaga serie Caragialeana, după aceea de Introducere în poezia lui Arghezi, de teza de doctorat despre Dimitrie Anghel, de alte preocupări pe care le-ați avut în legătură cu Zarifopol, cu Eminescu, Codru Drăgușanu etc., care atestă o remarcabilă caracterizare socio-estetică a scriitorilor, depășind sfera criticii literare curente.

V-aș invita, de aceea, să reevaluăm opiniile dv. despre critică și rolul ei, despre specificul criticului literar, dacă el este sau nu este și un creator, cum se consideră o altă parte a criticilor. Cu alte cuvinte, să vă precizați viziunea critică personală în abordarea acțiunii creatoare a scriitorilor tratați.

Mă așteptam ca dumneata să-mi spui, după observația generală, că în ultima vreme, în ce mă privește, istoricul literar a trecut pe primul plan față de criticul literar. Dar, mai întâi, ca să lămurim problema, trebuie să revenim la ceea ce precizam la început, pentru că am omis să spun, negândindu-mă la acest lucru, că și în materie de istorie literară după război s-a realizat un mare progres față de trecut. Întâi prin interesul arătat față de moștenirea culturală. În acest sens au apărut nenumărate monografii și micromonografii, studii de istorie literară privind perioada din literatura noastră, reeditări ale clasicilor noștri, ale tuturor scriitorilor valoroși. În ceea ce mă privește, trebuie să spun că dacă în acest interval și eu am avut o evoluție către istoria literară este că, în noul climat al culturii, moștenirea ne-a oferit un material științific studiat, așa cum nu-l puteam avea înainte, când ar fi trebuit să fac pentru fiecare autor, cum am făcut pentru Caragiale, o întreagă muncă arhivistică. Or, acuma această activitate arhivistică se face de nenumărați cercetători literari.

Acuma, revenind la problema dacă actul critic este creație, știi foarte bine că eu nu agreez aceasta. Eu nu mă consider un «creator». Nu fac literatură în marginea literaturii. Nu sunt un alexandrian. Nu cred despre critica literară că este a zecea muză. Mi-am păstrat individualitatea de critic impersonal, obiectiv, nu zic științific, e prea mult, însă urmăresc fenomenul literar de luptă, dar nu cu urmărirea - ca omul de știință - a unor legi. Pentru că în literatură și artă nu există legi. Există numai unicate, fiecare operă de valoare este un unicat; nu corespunde unui sistem de legitate științifică. Iar în această calitate de istoric literar, aduc un omagiu culturii de azi nu numai pentru marea sporire - ca să zic așa - a interesului pentru carte, dar și pentru această operă de reconsiderare a trecutului nostru, de valorificare a unei moșteniri literare remarcabile...

Să revenim la propria dumneavoastră activitate în domeniul criticii și istoriei literare. V-au apărut, recent, două cărți. Una vă reprezintă mai mult spiritul polemic, «duelul», așa spune eu, în atât de numeroasele și diversele probleme ale culturii și literaturii - și care vine din rubrica pe care în ultima vreme o țineți în «Ramuri». Cealaltă, o dragoste de-o viață: Caragiale. Să vorbim, dacă sunteți de acord, și despre aceste apariții.

Despre cărțile mele recente... Eu nu pot spune nimic despre cărțile mele. Însă celor care îmi consideră mereu cea mai bună carte a mea *Viața lui Caragiale*, eu le răspund că sunt de altă părere, căci consider că nu o biografie poate fi piatra de încercare a unui critic, ci o carte pură de critică. Aceasta este *Aspecte literare contemporane*, apărută în 1977, în care am reprodus o bună parte din *Aspecte lirice contemporane* cu câteva completări și am publicat, pentru prima dată, în aceeași proporție de pagini, aspecte epice contemporane și aspecte critice contemporane.

Consider că asta este cartea mea de bază, în care mi se poate urmări activitatea până în anul 1947. Asta este deci cartea la care țin cel mai mult. Consider că în ea m-am exprimat mai complet asupra literaturii române.

Sigur, orice scriitor, când îi apare o carte nouă, se bucură. Dar, încă o dată, uneori bucuriile mele sunt și nuanțate cu stupoare. Când a apărut *Viața lui Caragiale* într-o colecție a operelor clasice m-am văzut promovat «clasic», fără să am eu însumi acest sentiment. Tot așa, când a apărut în «Biblioteca de critică» a Editurii Eminescu volumul cuprinzând numeroasele opinii despre mine. Sigur, cu excepția a foarte puține, care articula unele obiecții (ca articolul lui Streinu și al lui Țuluțiu, la apariția *Vieții lui Caragiale*), celelalte articole erau făcute toate cu ocazii solemne, când individului i se găsesc numai calități. Or, eu cred că nu am numai calități. Aș fi preferat critici mai ascuțite, mai sincere.

Aș vrea să vă întreb ceva și despre pasionatul de cărți rare care sunteți.

Iubesc foarte mult viața, sunt foarte atașat familiei mele, dar nu sunt prea atașat de mine însumi. Marele meu atașament este acela de bibliofil. Mă despart cu regret de cărțile mele rare, cât despre viață... Vieții mele îi prefer, cum vă spun, o carte veche, o carte rară, o carte de bibliofilie. E marea mea slăbiciune. Asta e. Și când sunt prost dispus, când nu-mi merge bine, intru în bibliotecă, mă așez pe canapea și doar văzând biblioteca, geamurile de cristal și cărțile rare, adăpostite de praf și de alte neajunsuri, mă liniștesc sufletește. Biblioteca e refugiul meu.

Cu ce gânduri ați vrea să încheiem convorbirea noastră de astăzi?

Cu îndemnul către cei tineri care dețin un condei - fie în beletristică, fie în știință - să contribuie cu temeinicie la scopul final al nostru, la sporirea culturii naționale. Să desăvârșim opera de ridicare a țării noastre la nivel european. Acesta trebuie să fie idealul nostru...

VICTOR CRĂCIUN

ÎN CHINA DUPĂ NOUĂ ANI

În prima și a doua parte a acestui articol asupra Chinei, dl N. Baci a făcut unele precizări importante asupra schimbărilor ce au intervenit în ultimii opt ani, acolo. Portretul lui Mao ca și cărșulia lui roșie au dispărut, împreună cu tunica timonierului. Diversitatea vestimentară - semn al libertății și al respectului persoanei - au dus la o schimbare de mentalitate, de morală, de ținută socială. Omul lui Mao a murit sau nu a existat niciodată. Revoluția culturală este considerată de fiecare chinez, o tragedie de care este considerată responsabilă «Banda celor patru», respectiv, Mao însuși. Partidul comunist este și rămâne la putere, dar e vorba de o dictatură fără o ideologie precisă. Ideologia a făcut loc pragmatismului. Țăranii au obținut pământ și se îmbogățesc. Micul comerț, în proporție de 80%, este particular și înfloritor. Nu mai este nimic pe cartelă. Magazinele sunt pline și de mărfuri și de lume care cumpără. China este un imens șantier. S-au construit enorm de multe hoteluri ultraluxoase, locuințe, uzine, șosele. Turismul este încurajat. Nici-o supraveghere a vizitatorului, nici-o constrângere, nici-o «îndoctrinare» cu propaganda comunistă. Accentul se pune pe China veche, eternă, și pe frumusețile naturale ale țării.

III

TRATAMENTUL ACTUAL AL INTELECTUALILOR

Se știe că în timpul revoluției culturale, intelectualii au fost adevăratele victime, împreună cu cadrele partidului și cei din administrație. Cei ce au supraviețuit torturilor, schingiuirilor, asasinatelor, au fost trimiși la țară, încredințați țăranilor pentru reeducare.

Conștientă de acest «gapp» de 30 de ani în viața intelectuală a țării, conducerea actuală face eforturi considerabile să corecteze injustițiile și să recâștige, în parte, terenul pierdut. Cursurile accelerate de limbi străine, matematică, fizică, chimie etc. sunt dovada că sunt conștienți de întârzierea provocată de acțiunea criminală a lui Mao.

Dar sunt și alte semne de atenție specială ce se acordă astăzi intelectualilor. Este vorba de construirea de întregi cartiere de locuințe destinate exclusiv lor și de promulgarea unei legi care să permită divorțul, în mod rapid, celor căsătoriți în timpul revoluției culturale, la țară, cu țărânci, ca să scape de persecuții. Se duce o politică de încurajare a cumpărării apartamentului în care locuiesc sau a altuia, într-o acțiune menită să creeze proprietatea privată imobiliară.

Practicarea religiei nu este stânjenită. Bisericele catolice, ortodoxe, templele și sinagoga sunt deschise. Templele budiste și șintoiste au suferit enorm și au fost distruse în mare măsură, în timpul revoluției culturale, ca și moscheile. Conducerea actuală arată o toleranță destul de liberală în practicarea cultului.

ARMATA

Un element de mare interes îl constituie, bineînțeles, armata. Formată din voluntari, adică privilegiații regimului, ea cuprinde patru milioane și jumătate de oameni.

Deng a redus-o, în ultimul timp, cu un milion, ceea ce mi se pare o purgă evidentă, în vederea evenimentelor ce vor veni. Mareșalii și șefii acestui milion «lăsat la vatră» au fost pensionați cu gradul și avantajele respective, dar li s-a luat efectiv comanda. Altfel s-ar fi putut avea o rezistență a armatei împotriva continuării reformelor în curs și a celor ce vor veni.

Precizez că în primul meu voiaj uniforme soldaților erau la fel ca cele ale ofițerilor, aceeași culoare, același material, fără galoane, fără grade. Soldatul se distingea de ofițer după... numărul buzunarelor. Ofițerii aveau patru și soldații două. Astăzi uniforme sunt diferite, variate, cu tot felul de galoane și de brandemburguri, ce-i identifică și ce-i fac importanți.

PROBLEMA MINORITĂȚILOR

O problemă legată strâns și serios de armată și deci de apărarea țării, care privește raporturile cu Uniunea Sovietică, o constituie minoritățile. Acestea, situate în partea de nord-vest a Chinei, pe faimosul drum al mătășii, au o provincie autonomă a lor (sunt mai multe asemenea provincii) și se situează între Tibet, Cașmir, Azerbaidjan și Uniunea Sovietică.

Evaluează la circa o sută de milioane, ele reprezintă o adevărată problemă pentru China, din mai multe puncte de vedere.

1. Pe când în restul Chinei familiile nu pot avea mai mult de un copil (fără a se expune la penalități), în aceste regiuni autonome minoritățile au păstrat cultul și tradiția lor, ce permit să aibă patru neveste și câți copii vor. Deci, numărul lor crește vertiginos, ca și în U.R.S.S.

2. În timpul revoluției culturale, aceste minorități, în special musulmane, au fost foarte persecutate, decimate și moscheile lor dărâmate. Atașamentul și loialitatea lor au fost puse la grea încercare. Cu ocazia incidentelor de pe Fluviul Amur, peste 800.000 dintre ei au trecut în U.R.S.S., fiindcă «acolo se trăia mai bine».

3. În aceste regiuni, ocupate de minorități, se găsesc instalațiile atomice chineze, cele pentru lansare de sateliți, întreaga apărare atomică a Chinei.

Regiunea este vulnerabilă nu numai din cauza apropierii ei de Uniunea Sovietică, ci și prin faptul că se află în mâinile acestor minorități de o sută de milioane de oameni, din care circa 60 de milioane sunt musulmani, fideli discipoli ai lui Komeini, pentru care el este un sfânt. Este deci o problemă de securitate națională serioasă și guvernul chinez actual face toate eforturile posibile pentru a se reconcilia cu aceste minorități, atât de crunt lovite în anii revoluției culturale.

4. Ca suprafață, această regiune autonomă a minorităților ocupă aproape jumătate din întreaga Chină și aproape întreaga suprafață pastorală, pentru șeptel, este în mâinile lor.

5. De reținut că aceste minorități sunt prospere - în autonomia lor. Ele au rămas credincioase limbii, culturii, tradițiilor și portului lor vestimentar. Nu mai puțin de 12.000 de musulmani au făcut, anul acesta, pelerinajul la Mecca. Komeini rămâne și pentru China, ca și pentru Uniunea Sovietică, o problemă de stat.

RAPORTURILE CHINEI CU UNIUNEA SOVIETICĂ

Cu ocazia voiajului din 1978, tensiunea dintre China și U.R.S.S. era la apogeu și oficialitatea chineză ne-o amintea mereu. Astfel, Lee, ghidul nostru, ne-a dus să vizităm un adăpost atomic în Pekin, spunându-ne că «Mao ne-a învățat că războiul este inevitabil, dar că el trebuie să fie amânat cât mai mult». Ni s-a arătat chiar o hartă cu teritoriile contestate, publicată de Mao.

De data aceasta nu am mai auzit așa ceva. Temperatura a scăzut, raporturile de la stat la stat (nu cele de la partid la partid) s-au îmbunătățit și se crede că se merge spre o normalizare. Cum îmi spunea dl ministru Alain Pyerfitte, într-o seară, la Hong-Kong, «La ora actuală, singurele probleme între U.R.S.S și China sunt Afganistanul și trupele vietnamite

din Cambodgia. Guvernul chinez va urmări o politică de ridicare a nivelului de viață a celor un miliard o sută de milioane de Chinezi». El era optimist și credea în reușita acestei politici de reforme».

Eu însă rămân sceptic în privința raporturilor, pe termen lung, între China și Rusia, fiindcă între ele există probleme teritoriale grave și importante, cu caracter imperativ național, ce nu pot fi rezolvate nici prin «cârpeală» ideologică nici prin compensații economice.

Să le vedem, în fugă, în adâncimea lor.

Pentru o mai ușoară înțelegere a cifrelor, voi aminti cititorilor că întreaga suprafață a Chinei este de 9.600.000 kmp, ceea ce ar reprezenta întreaga suprafață a Europei, de la Atlantic la Urali.

În 1952, o carte de istorie chineză, publicată din ordinul lui Liou Pei-Houa, responsabilul pentru cultură al partidului, conținea, la p. 253, o hartă în care figurau teritoriile «furate» ale Chinei, de la 1840 - 1919, de către imperialiști.

Acest manual, care nu putea fi publicat fără aprobarea oficială a partidului, a lui Mao, a fost reeditat în 1954 și utilizat în școlile secundare. Din cele 19 puncte relevate de această hartă, din lipsă de spațiu, nu voi reține decât pe cele privind Rusia.

Precizez că pe această hartă și ulterior pe cea din 1969, Tibetul (anexat între timp) și Mongolia (independentă, dar integrată Uniunii Sovietice) făceau parte integrantă din teritoriul național al Chinei. Trei dintre punctele ridicate indicau teritoriile «anexate» de Rusia, prin tratate impuse:

1. Marele Nord Vest, anexat în 1964, prin tratatul de la Ciugușak. Teritorii: parte din republicile actuale ale Uniunii Sovietice, Kirghiză, Tadjikistan și Kazakhanstan.

2. Marele Nord Est, anexat de Rusia prin tratatul din Aiguan, din 1958, cu imense teritorii la nord de fluviul Amur și la vest de Sungari.

3. Tratatul din Pekin din noiembrie 1960, prin care Rusia anexa alte imense teritorii chineze, la est de Sungari și de Ussuri.

4. Protocolul din 7 octombrie 1864, ce acorda Rusiei drepturi suplimentare asupra Chinei de apus.

5. Tratatul de la Illi, ce acorda Rusiei o parte din Sin-Kiang.

După statisticile chineze, suprafețele cedate înglobează cu totul cam un milion și jumătate de kmp, astfel: Tratatul de la Aiguan - 600.000kmp, tratatul de la Pekin - 400.000 kmp, tratatul de la Tah Cheng - 440.000 kmp, tratatul de la Illi 70.000 kmp. Aceste suprafețe reprezintă mai mult de trei ori suprafața Franței.

Dar să nu uităm că în aceeași hartă China revendica Palmirul și Insulele Sakaline și mai ales faptul că ea consideră că Rușii au anexat, fără nici-un tratat, imense teritorii chinezești, cu o suprafață totală de 2.600.000 kmp, incluzând republicile sovietice de azi Kazakistan, Kirghiză, Uzbekistan și Tadjikistan. Dacă la acest total se adaugă Mongolia exterioară în suprafață de 1.500.000 kmp se ajunge la o suprafață totală de peste cinci milioane și jumătate de kmp pământ chinez, răpit de Uniunea Sovietică.

De altfel, la începutul comunismului în Rusia, Lenin însuși a condamnat politica de anexiune a altor țări și a proclamat dreptul popoarelor la autodeterminare, dar, pe măsură ce regimul sovietic se întărea, Lenin uita proclamațiile sale, și la fel urmașii săi.

Cu toată «tovărășia» marxistă, în 1964, Mao declara unei delegații japoneze: «Sunt prea multe ținuturi chineze ocupate de Ruși: regiunea de est de la Baical a devenit rusă numai de un secol. Tot de atunci sunt anexate Vladivostocul, Khabarovskul și Kamciatka.». «În ce ne privește - adăuga Mao - noi nu am prezentat încă nota de plată Uniunii Sovietice».

Problema abordată de China pe această temă în vremea lui Mao nu a fost rezolvată nici până astăzi. Va putea ea rămâne îngropată pentru totdeauna? Nu cumva, pe măsură ce se modernizează, se întărește și se emancipează, China va fi forțată să ceară înapoierea acestor teritorii, pentru a șterge un trecut de umilință și a-și reface, în întregime, demnitatea ei națională?

Nu este de mirare că, încă din 1962, Hrușciiov și apoi Brejnev au încercat să convingă pe Americani să împartă planeta în două, pentru a lichida problema chineză «cât mai este timp».

Oricare va fie evoluția imediată a reformelor chineze, după părerea mea va rămâne problema teritoriilor chineze anexate de Rusia hrăpăreață. Spațiul vital al Chinei este și rămâne Asia Centrală, Siberia Orientală, Mongolia. Sunt teritorii furate, foarte puțin populate și în calea expansiunii demografice firești a Chinei de mâine. Fiindcă orice control de naștere s-ar face și orice progrese economice va realiza China, populația ei va avea nevoie de spațiu vital, de extindere.

Ce ne va aduce viitorul? Personal nu pot și nu îndrăznesc să răspund, fiindcă, în acest voiaj, am învățat un proverb chinez, care spune: «Nimeni nu poate fi profet, mai ales când e vorba de viitor».

NICOLAE BACIU
Fost avocat în Baroul de Ilfov

Plan de răpire a lui Hitler

Ziarul italian Corriere della Sera din 23 august 1987 a publicat următoarea știre a agenției de presă Ansa:

Un istoric diletant a descoperit în arhivele de stat de la Londra un plan secret al Raf, aeronautoca militară britanică, de a răpi pe Hitler în 1941. Știrea este desvăluită de *Sunday Times*. Operația a fost pregătită când contraspionajul a semnalat că pilotul personal al șefului Germaniei naziste era dispus să colaboreze la capturarea sa. Aeroportul din Lympne, lângă Folkestone, a fost ținut în stare de prealarmă timp de trei luni, așteptând ca pilotul, generalul Hans Bauer, să aterizeze cu prizonierul.

Secretul de stat, care împiedica accesul la documente, a fost abolit în 1972, dar până acum nimeni nu le consultase. Descoperirea a fost făcută de Derek Redfern, un cercetător de 38 de ani, pasionat de istoria aviației.

Fascicolul examinat de Redfern cuprinde o serie de scrisori ale generalului Arthur Harris, atunci vicecomandant al Statului major al Aeronauticii, către unii înalți oficiali ai Raf, cu instrucțiunile pentru realiza-

rea planului. Primul ministru Winston Churchill nu fu informat, dar subsecretarul de la Externe Alexander Cadogan era la curent cu planul.

Răpirea a fost sugerată de un bulgar cu numele Kiroff, care susținea că este cumnatul pilotului Bauer. În 1940, Kiroff a cerut să fie primit de atașatul aeronautic britanic la Sofia, Merivale Crawley, și i-a istorisit că Bauer pierduse încrederea în nazism și că era dispus să răpească pe Hitler pentru a accelera sfârșitul războiului.

Interpelat de *Sunday Times*, Crawley, care astăzi are 79 de ani, a confirmat informația. A explicat că contraspionajul a verificat că Bauer era întradevăr căsătorit cu o femeie cu numele Kiroff și a hotărât să organizeze sechestrul.

Conform cu planul stabilit, pilotul ar fi trebuit să-l conducă pe Hitler pe aeroportul di Lympne. Aici ar fi lansat focuri de artificii pentru semnalare, pentru a se face recunoscut de avioanele de vânatoare britanice, care i-ar fi permis să aterizeze. Un nucleu de soldați de elită era gata să pună mâna pe capul nazist.

LA MÂNDREȘTI-ORHEI

În anul 1937, în țară au avut loc mari frământări studențești, care au culminat cu mai multe crime politice, ce au dus fatal la închiderea cursurilor - fără termen - la toate Universitățile, imediat după vacanța de Crăciun. Odată cu sistarea cursurilor, au fost închise căminele și cantinele studențești, iar studenții au fost obligați să părăsească centrele universitare și să plece în localitățile de origine, până la noi dispozițiuni.

Ajuns acasă, primele zile au fost ca un fel de vacanță, dar după două trei săptămâni au început grijile că am putea pierde anul. Se apropia deja vacanța de Paști, așa că era evident că nu mai putea fi vorba de reluarea cursurilor decât numai după Paști. În această situație, tata m-a îndemnat să mă duc la bunica la Mândrești, în județul Bălți, unde aveam să mai vizitez și pe frații tatei.

Călătoria de la Frecăței la Chișinău am făcut-o cu trenul și fără probleme, dar de la Chișinău la Orhei drumul se făcea cu un autobuz supraîncărcat, așa că n-am putut vedea nimic din frumusețile codrului Orheiului, pe care l-am străbătut. La Orhei am ajuns cu mare întârziere și singurul autobuz care mergea la târgul Teleuști era deja plecat. În felul acesta am apucat să cunosc Orheiul, oraș nespus de plăcut și frumos. Tot orașul era așezat într-o pădure minunată de stejari seculari, cu case cu ceardac moldovenesc, toate văruițe într-un alb imaculat și cu grădini mari de flori. M-a impresionat profund albul caselor văruițe în bătaia razelor de soare, pentru că nu mai văzusem nici-un oraș în felul acesta. Centrul orașului era dominat de clădirea Prefecturii, a Liceului de băieți «Ion Creanga» și a Liceului de fete, în mijlocul cărora se afla un parc îngrijit, cu copaci exotici.

A doua zi am plecat cu autobuzul la Teleuști și de acolo până la Mândrești, pe o distanță de 5 km., am mers cu un docar de ocazie. Ajungând la Mândrești, am poposit la bunica pe care nu o mai văzusem de mai bine de 10 ani. A urmat întâlnirea cu unchi și familiile lor și apoi cu vecinii care veniseră în grabă să vadă pe feciorul părintelui Pavel. Toate m-au încântat și mi-au rămas în suflet, ca și când s-ar fi petrecut mai zilele trecute, deși s-au scurs de atunci mulți ani, care, puși laolaltă, înseamnă aproape o jumătate de veac.

Satul Mândrești este tare mândru - că și numele o spune - cu case albe ca neaua proaspăt căzută, acoperite cu șindrilă sau șită. De departe casele nu prea se văd, fiind pitite sub pădurea de nuci bătrâni și mari de ai crede că sunt stejarii de pe vremea lui Ștefan cel Mare. Înăuntru casele sunt împodobite cu covoare țesute în culori pastelate - din scoarță de copaci, din buruieni, coji de ceapă, de nucă verde sau coaptă, din semințe etc. -, care nu se decolorează niciodată, ba își păstrează prospețimea pentru totdeauna. În orice casă simți mirosul de busuioc sau al altor flori de sezon, parfum de mere domnești, de caise, gutui sau struguri de felurite soiuri. Curățenia desăvârșită și parfumul de sezon impresionează profund, ca și casele maicilor de la mănăstirile Tabăra și Agapia. Acolo nu se intră încălțat, ci numai în papuci, pentru că întreaga suprafață a încăperilor este acoperită cu covoare de mare artă, iar la geamuri sunt puse perdele din borangic.

Acolo, în vorba răzeșilor, nu există și nu se aude «tu» sau «măi» sau «bre», ci numai «matală» sau «mătăluță». Toți bărbații își zic «căpitane», femeile sunt «cucoane», fetele «duduci», iar feciorilor li se zice «domnișori». Ferească-te Domnul de vreo necuviință, că nu te mai spală toată apa păraielor!

Răzeșii, de la Ștefan Vodă, au fost proprietari liberi pe moșia lor și niciodată nu au avut în picioare decât ciubote cu carâmbul mai larg, iar femeile încălțări făcute la ciobotari.

La vremea aceea, ciubotele de sărbători ale domnișorilor erau din lac, iar cușma din astrahan negru veritabil o purta fiecare, pentru că nu era casă care să nu aibă oi rasa astrahan pentru pielicele, pe lângă oile de rasă țigae din lâna cărora se țeseau covoarele și postavurile pentru îmbrăcăminte.

Înainte de plecare, tata mi-a spus să merg cu unchiul Petre la Moș Iacob Drângă, care i-a fost coleg de bancă la școala primară și să-i transmit urări de sănătate și binecuvântarea lui ca preot.

Cât am stat la Mândrești, de Paști, am fost la horă și am văzut duducele îmbrăcate în mătase după ultimul jurnel, cu pantofi cu toc înalt, iar domnișorii în smoking și pantofi de lac. Pe lângă horă, sârbă și brâu se mai dansa, ca la orice bal, tangoul, valsul și altele. Bătrânii, când s-au prins la joc, au jucat și ei hora, brâul și țuțuiianul, cu săltări sprintene, bătând cu palmile de carâmbul ciubotelor.

Vorba le este dulce, ca și fagurele de miere, și oarecum cântată, așa încât te mângâie la ureche și încântă sufletul ca o muzică divină. Nu degeaba poetul preot Alexandru Mateevici a lăsat nemuritoarele lui versuri despre limba noastră:

Limba noastră-i limbă sfântă
Limba vechilor cazanii,
Care-o plâng și care-o cântă
Pe la vatra lor țărâni.

Nu am auzit niciodată nici-o înjurătură. Vorbă de ocară era «să te bată mânia lui Dumnezeu», iar lauda cea mai râvnită era «om cu frică de Dumnezeu și cu rușine de oameni», așa cum de fapt și erau.

Zilele treceau foarte plăcut, dar fără vizite, că doar era Săptămâna Patimilor. Când i-am amintit unchiului Petre să mergem la Moș Iacob Drângă, mi-a spus: Nepoate, o fi vreme și pentru asta, în Săptămâna Luminată. Dar, într-o zi, până la Paști, stăteam la poarta casei și-l vedeam stând de vorbă cu un om în piața bisericii. Pentru că vorba lor nu se mai termina, m-am pornit într-acolo și, când am ajuns în dreptul unchiului, l-am salutat, iar el m-a dojenit din privire și mi-a spus: Dumnealui este Moș Iacob Drângă. L-am salutat reverențios ca să dreg necuviința că nu-l salutaseam deodată cu unchiu și apoi i-am transmis urările de sănătate de la tata și binecuvântarea lui ca preot. Moș Iacob mi-a mulțumit și m-a poftit să-l vizitez, împreună cu unchiu Petre, a doua zi de Paști. Apoi ei au reluat firul discuției întrerupte. Am stat, am ascultat și, la un moment dat, le-am zis: De ce stăm noi aici în picioare? Să mergem la crâșmă - care era la doi pași - și vom bea și un pahar de vin. Sărmanul unchi a pus capul în pământ. La fel și Moș Iacob și tăceau amândoi. Mi-am dat seama că am făcut o necuviință gravă și am încercat să mă scuș. Moșul a ridicat capul și, privindu-mă în ochi, mi-a spus: Ai fi dumneata student, dar să știi de la Moș Iacob Drângă că mucoșii nu au voie să poftescă gospodarii la crâșmă! Și să mai înveți încă una: La noi oamenii cinstesc un pahar de vin. Numai dobvitoacele beau.

Usturătoare lecție, dar meritată pe deplin. L-am pomenit toată viața pe Moș Iacob de la Mândrești că m-a învățat ce alții încă nu apucaseră să o facă.

ALEXANDRU ȚUGUI

Amenajarea Dâmboviței

Pe o distanță de opt kilometri, din cei zece, cât măsoară drumul Dâmboviței prin Capitală, lucrările de amenajare a râului au fost încheiate. Dâmbovița, magistrala albastră a Bucureștiului, curge acum limpede și curată prin noua sa albie.

Am revenit pe șantierul care timp de doi ani a dominat prin amploarea sa peisajul impresionant al șantierelor edilitar-urbanistice ale Capitalei. Conform unui vechi obicei, ne-am început drumul de la lacul Dâmbovița, «izvorul» și poarta de intrare a râului în București. Directorul tehnic al întreprinderii de amenajare complexă și exploatare a râului Dâmbovița ne informează despre ultimele noutăți. «În urmă cu un an, spuneam că undeva, în fața Institutului Pasteur, se va amenaja o frumoasă insulă de agrement. Dacă mi-aduc bine-aminte am și conturat-o împreună, pe fundul uscat al lacului. Ei bine, astăzi vă pot invita la o plimbare pe ea!».

De pe taluzul lacului un pod de piatră cu trei deschideri și balustrade ornamentale ne conduce pe insula ce acoperă o suprafață de 3,4 hectare. O adevărată oază de verdeață, odihnă și recreație în mijlocul apelor lacului Dâmbovița, cea mai mare acumulare de apă a Capitalei, ce are o suprafață de 240 de hectare și un volum de 20 milioane mc apă.

În fața aleii principale, întâlnim o frumoasă fântână arteziană, având forma unei flori cu șase petale, ce aruncă apă până la înălțimea de 9 metri. În imediata ei apropiere, o construcție zveltă cu cinci coloane pe care se sprijină o cupolă. Ea a fost rezervată formațiilor artistice și fanfarelor ce vor evolua aici în zilele de sărbătoare. În fața «chioșcului» un platou mozaicat de 25 mp întregeste armonios întreaga lucrare. Insula este străbătută în lung și lat de numeroase

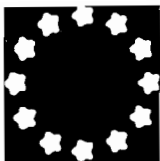
alei, străjuite de o parte și de alta de bănci, chioșcuri și alte mici puncte comerciale. Decorurile florale completează armonios peisajul celei mai noi și mai pitorești zone de agrement a Capitalei.

Seria dotărilor va continua, prin amenajarea debarcaderelor - unul pentru vapoare, altul pentru bărci -, în momentul în care nivelul lacului va atinge cotele stabilite. Mai aflăm că la lacul Dâmbovița continuă acumularea cu apă, conform programului prevăzut, că în amonte de lac, până în comuna Dragomirești, se execută amenajarea digurilor de protecție a albiei.

Părăsim Lacul Dâmbovița și parcurgem în goana mașinii pe drumul ce însoțește pe cei opt kilometri Dâmbovița, care acum curge în noua sa albie. Timp suficient pentru a afla că pe tronsonul Ciurel - Mihai Bravu, în lungime de opt kilometri, se fac probe tehnologice, ce au ca scop verificarea modului în care se comportă construcția și echipamentele hidromecanice. Pe acest tronson, albia Dâmboviței a fost umplută cu apă curgătoare, trecând prin cele cinci noduri hidrotehnice amenajate. Din Piața Unirii până la Podul Mărășești, a fost executat un lac, realizat prin lărgirea albiei râului Dâmbovița, lac care are o dublă alimentare de apă curată: prin sifonare, pe sub pasajul rutier, și o cascadă, în zona fostului pod Șerban Vodă.

În prezent, toate forțele constructorilor au fost concentrate pe tronsonul Mihai Bravu - Vitan, lungime de 2 km, tronson ce va încheia practic lucrările de amenajare a Dâmboviței în municipiul București... Au început lucrările la ultimul pod ce traversează itinerariul bucureștean al râului, podul Vitan.

M. GEORGESCU

GÂNDURI PE TEMA BASARABIEI de Onisifor Ghibu

Continuare din numărul precedent

---

306. «Uitați de oameni și de Dumnezeu, Românii de peste Nistru zac de secole întregi sub jugul țarismului rus. Revoluția le ridică osânda și instinctul conservării naționale izbucni din sufletele lor, luând forma unei mișcări pentru refacerea vieții conform cerințelor firii lor românești.

Dar valurile revoluției plecând de la Moscova, au ajuns pe întinderea transnistriană cu o forță grozavă și, lovindu-se de Nistru, s-au revărsat iarăși furios peste această provincie românească, zdruncinând clădirea sfântă a neamului nostru.

Nădejdea se îndepărta: idealul strălucitor se prăbușea în negura din care apăruse și curajul muncitorilor scădea.

Era nevoie de un sprijin și îndemn al energiilor ce descreșteau și o mângâiere duioasă a unui suflet compătimitor ar fi fost binevenit în acele momente grele pentru viața Transnistrienilor.

Ziarul «Ardealul» din Basarabia a fost acela care a auzit vocea plângătoare a fraților de peste Nistru și a dat semnalul de alarmă.

Acest jurnal, la sfârșitul anului 1917, în coloanele sale a descris dorul Românilor de peste Nistru și zbuciumul lor pentru a realiza idealul. Acest fapt a fost cel mai bun ajutor frățesc pentru răsăritul românesc.

La anul 1918 «Ardealul» se transformă în «România Nouă».

La acest act iau parte și reprezentanții de peste Nistru, în număr de șapte persoane, cari sunt primiți în rândurile luptătorilor acestui ziar și primesc asigurarea că organul va servi cauza națională a Transnistrienilor.

Aici s-a tipărit prima poezie românească a unui tânăr de peste Nistru, scrisă în limba poporului de acolo.

Apoi «România Nouă» a fost bucherită în zeci de exemplare pe malul stâng al Nistrului, de către acei Români transnistrieni, cari cunoșteau franceza sau latina și de către unii norociți cari au avut fericirea să învețe carte românească, fiind în armata rusă pe frontul român.

Săltau cititorii de bucurie când găseau printre rândurile acestui ziar scris ceva despre România de peste Nistru. Faptul că te are cineva în memorie este îmbucurător.

Închiderea «României Nouă», la sfârșitul anului 1918, a fost stingerea unei stele îndrumătoare pentru Transnistrieni și idealul lor național a rămas să zacă în uitare.

În iunie a.c., se aprinde din nou făclia «României Nouă» în Basarabia și problema transnistriană capătă iarăși lumină suficientă pentru a putea pătrunde în conștiința românească; iar acei cari au plâns-o atâta vreme, se bucură văzând creșterea posibilității realizării idealului dorit.

Pe paginile acestui ziar refugiații transnistrieni își varsă durerile și își descarcă necazurile ușurându-și prin aceasta sufletele lor.

Istoria Românilor de peste Nistru va ști să aducă pe paginile sale mulțumirile cuvenite acestei făclii, venite să lumineze malul stâng al Nistrului».

(Ștefan Bulat, cf *Trei ani pe frontul basarabean*, pp. 20-21).

307. «Cuvintele D.voastră au trezât simțul național în mulți Transnistrieni și nu mă întâlnește unul din cursanții D.voastră să nu mă întrebe: unde se găsește Domnul Ghibu, și apoi adaug că n-au întâlnit ei om cu atâta iubire de neam și spun că întâlnirea cu D.voastră le-au lăsat în sufletele lor câte un izvor de dorință de a lucra în direcția deșteptării neamului».

(Din scrisoarea lui Șt. Bulat, din Iași, 2 februarie 1920, către Onisifor Ghibu - Arhiva O.Ghibu.

308. «Am primit-o în ajunul Crăciunului. Ce bucurie! Ce răscoală a făcut ea în sufletele noastre! Spun: în sufletele noastre și fiindcă m-am bucurat de ea nu numai eu, ci și ceilalți Transnistrieni, care vă cunosc pe D.voastră și la cei cari nu vă cunosc le-am explicat cine sunteți și s-au bucurat. Ne găseam într-o stare sufletească, pentru explicarea căreia nu găsec cuvinte în limba mea... Vestea că, în zilele atât de grele pentru noi, și-a adus aminte de noi un suflet adorat ne-a pus și pe noi să luăm parte la aceste serbări cu toată inima noastră, ne-a pus să săltăm împreună cu alții, căci nu ne mai vedem străini în căminul strămoșilor bătrâni... Suntem aici 11 persoane de peste Nistru, împărțiți la diferite facultăți».

(Din scrisoarea lui Șt. Bulat, din Iași, 20 ianuarie 1921, către Onisifor Ghibu, ca răspuns la scrisoarea pe care acesta i-a trimis-o de la Roma, cu ocazia Crăciunului anului 1920 - Arhiva O. Ghibu).

309. «D.voastră sunteți primul care ați venit la bordurile noastre, după veacuri de despărțire, și ne-ați întrebat: Cum trăim și ce nevoi mai avem. După ce ați adus la cunoștință publică răspunsul nostru, prin cârticica *Deșteptarea Românilor de peste Nistru*, acel sprijin moral ce ni l-ați dat și cu care suntem asigurați și pe viitor, e o forță ce nu ne va lăsa să cădem ispitelor diferite.

Ne-am simți mult mai fericiți, dacă am găsi și în alte provincii ale Țării române, câte un suflet românesc, cu sânge asemănător celui din noi, către care suflet am putea să ne plângem nevoile și să ne spunem bucuria, când vom avea-o (sic).

Dar unii dintre neamurile noastre prea s-au îmbogățit, prea sus s-au rădicat, prea mare este diferența dintre ei și noi și ar fi chiar o înjosire a demnității lor de a se preocupa cu soarta noastră, căci noi ne găsim în sclăvie, iar ei în domnie, și ce legătură poate să fie între sclavi și domni?»

(Din scrisoarea lui Șt. Bulat, din Chișinău, 18.XII.1923, către Onisifor Ghibu - Arhiva O. Ghibu).

310. «Ne-am bucurat mult când am primit primele numere ale ziarului «România Nouă». Am tresărit cu bucurie amintindu-ne de vremurile frumoase ale reînvierii și renașterii sentimentului național în inimile amorțite și înghețate ale Moldovenilor basarabeni, ca de vremea copilăriei și a tinereții noastre, din anii 1917-18, când Moldovenii din Basarabia, cu un entuziasm de nedescris, simțindu-se eliberați de asuprire străină, au pus bazele primelor începuturi de viață națională moldovenească-românească.

Atunci «România Nouă», care, ca un bun prieten a tot ce este suflare românească în aceste părți de pământ românesc, ne-a adunat în jurul său, cum adună pasărea puii săi, sub aripile sale, a îndemnat pe cei molatici, a sprijinit pe cei ce se clătinau, a întărit pe cei slabi a încurajat și a însuflat îndrăzneală în cei timizi și punându-i la lucru i-a făcut pe toți să simtă bucuria copilului care începe a umbla pe picioarele sale proprii, fără sprijinul tatei sau al mamei.

A fost un mentor iscusit, care știa să nu-și pună propriul său amor în luptă, și să-l vadă știrbit în aprecieri și drepturi, ci pentru marea idee a naționalității, a redeșteptării neamului,

își ascundea ambiția, meritele proprii, «eul» personal, ca să câștige pe mai mulți pentru cauza înaltă și măreață care-i sta înaintea.

Ne bucurăm ținând din nou în mâini «România Nouă», crezând că tot aceleași gânduri și sentimente povățuiesc pe directorul ei, *de a uni toate puterile intelectuale din Basarabia pentru ridicarea culturii naționale la Moldovenii din orașele și mai ales din satele noastre...*».
(Arhimandritul Gurie Grosu, cf. *Trei ani pe frontul basarabean*, pp. 21-22).

311. «Ideea fericită de a reînvia în Basarabia ziarul «România Nouă» ne-a umplut inimile de bucurie.

Publicistica de pește Prut în timpul din urmă a lăsat mult de dorit.

Hărțuielile oamenilor de partid, certele care au luat și acolo proporții neînchipuite, au pus pe gânduri pe toți oamenii serioși de aici, și în special noi, cei din cercurile bisericești, am văzut cu durere cum se sfășie frații între sine, lăsând elementele străine și dușmare să-și facă treburile pe spinarea poporului basarabean, chinuit în anii din urmă și de seceta cumplită ce s-a abătut asupra lui.

Cum ziarul D. voastră are să taie brazde afunde în viața culturală, națională și bisericească dincolo de Prut și să introducă moravuri civilizate și de bun simț, - mă simt dator și eu, pe lângă binecuvântarea arhierescă ce-Ți dau la munca serioasă ce-ai început, să te rog și să te invit ca un fost elev al meu să rămâi strict în cadrele frumoase în care ai început redactarea ziarului, ca lumea de acolo să se deprindă a vedea în ziar un amvon, de unde se propovăduiește cuvântul evanghelic, și o catedră care nu permite insulte la adresa nimănui, ci face numai știință pură și folositoare.

Ne cuprinde un fel de scârbă când vedem și la noi, că prietenii de ieri și adversarii de azi nu se mai scot din epitete de «trădători», «bandiți de condeii», «mișei și escroci ordinari».

Acest fel de a scrie la noi era necunoscut. Gazetarii și scriitorii noștri George Barițiu, Andrei Mureșan, Nicolae Cristea, până la scriitorii din urmă de la «Tribuna» veche, nu combăteau cu arme atât de veninoase.

Am fost și eu gazetar; răsfoesc articoli publicați și mă mândresc că n-am atăcat, nici n-am insultat pe nimenea.

Revenind acum la gazeta D. voastre, care a îmbrățișat toate problemele de ordin cultural, național și bisericesc, sper că va avea viitor și se va răspândi între poporul moldovenesc, care nu poate decât să se veselească cetindu-vă».

(Scrisoarea lui Nicolae Ivan, episcop al Clujului, către Onisifor Ghibu - cf. *Trei ani pe frontul basarabean*, pp. 22-23).

312. «Pe vremea robiei maghiare ziarele noastre naționale erau aripile pe care intram în casă, cu făclia culturii naționale.

Erau acele ziare scrise de idealistii Ardealului, cari aveau o credință.

De ce sporeau condamnările politice în temnițe și grele pedepse în bani, sporeau și scriitorii lor, cari înlocuiau pe cei trimiși în temnițe, - cât și abonații.

Ziarele nu erau ale unui grup de oameni, ci ale neamului, care le și scria și le și susținea.

Această credință este taina, de ce ceilalți robi ai țarismului au înțeles pe Ardelenii refugiați, când le-au deschis paginile «României Nouă» din 1917, în culorile ideilor naționale constructive.

Și clocotul schimbării la față a popoarelor, conștiința națională care nu era moartă, ci numai dormea, s-a trezit în sufletul arcașilor lui Ștefan cel Mare.

Fiica a venit la sânul mamei în toată curățenia sufletului ei.

Această fiică, crescută în marile tradiții ale Sfântului de la Putna, s-a speriat de vacarmurile politice ale unei lumi încă neșezată după marea restaurare a răsboiului și revoluției, și am auzit țipete de durere din Basarabia.

Nu vă temeți! Vacarmul acela de moravuri ce vă tulbură, nu sunt moravurile României, ci drojdiile răsboiului, alimentate de fiii Satanei de peste Nistru.

România e bună și generoasă!

În definitiv, ce e România de astăzi?

Noi și voi și Bucovina și Vechiul Regat, cari împreună trebuie să ne-o reclădim pe ruinele războiului.

Ardealul, Basarabia, Bucovina de-acum înainte sunt noțiuni istorice; astăzi toți suntem uniți în România, în țara noastră care va fi cum o vom face noi să fie.

«România Nouă», în ipostaza ei culturală, apare ca o revelație a sufletului românesc cinstit, care, ca un clopot de biserică, «cheamă pe cei vii, plânge pe cei morți și frânge fulgerele».

Duhul Domnului să fie asupra acestei opere culturale pe pământul sfânt al lui Ștefan cel Mare.

Vreau să știți voi, cari v-ați unit în cugete și simțiri pentru propaganda culturală din Basarabia, că cu sufletul sunt între voi și eu, smeritul lucrător în via Domnului.

Dacă împreună am plâns de la Nistru pân'la Tisa, împreună să ne bucurăm de la Tisa pân'la Nistru de soarele dreptății, ce-l aduce cultura românească asupra voastră.

Să stăm bine, să stăm cu frică, sfânta jertfă cu pace să o aducem».

(Scrisoarea lui Roman Ciorogariu, episcop al Oradiei, către Onisifor Ghibu; cf. *Trei ani pe frontul basarabean*, pp. 23-24).

313. «România Nouă» e în nota cea bună. Fără politicianism, ea caută să lumineze, să lămurească și să înalțe sufletele, iar nu să le învrăjbească, înveninându-le de ură și înjosindu-le cu patima de multe feluri ale politicianismului.

Ne înălțăm și noi, cetitorii de la mare distanță, văzând cum prezentați învierea Basarabiei ca o «minune dumnezească», și tresărim de bucurie la descoperirea noilor documente vechi, istorice, ce s-au găsit în tainele Palatului Dreptății, căruia - cum spuneți - «i-a fost hărăzit să ne desvăluie, după un veac și mai bine, dovezile dreptății unui neam însetat de dreptate»...

A pune actualitatea în legătură cu trecutul, e o metodă de educație din cele mai eficace. Și dacă gazetele noastre, în general, se feresc de aceste frânturi strălucite ale vieții apuse, faceți, vă rog, o excepție în Basarabia, căci acolo este mai mare necesitatea de a pune lumea în strânsă legătură cu strămoșii. Basarabia e singura parte a neamului nostru care n-a cunoscut școala latinistă. Ori, *școala marilor dascăli ardeleni, bine știi, mai ales cu documentele trecutului și cu pildele străbunilor a făcut deșteptarea și educația nepoților strănepoților marilor înaintași*. (Subl. O. Ghibu).

Ceea ce a făcut Gheorghe Lazăr peste Carpați, trebuie făcut acum peste Prut și metoda lui - credincios ucenic al marilor dascăli de la Blaj - tot cea istorică era.

În felul lazarian se va propovădui și în Basarabia cu grai viu și condeiu înaripat și credem că va avea efect în sufletul primitor și bun al fraților noștri de acolo. Cred că o generație de suflete alese va fi dat și generația tânără basarabeană și aceste suflete toate se vor înșirui sub steagul luminos și luminător al «României Nouă»...

(Din scrisoarea Dr.ului Ilie Dăianu către Onisifor Ghibu; cf. *Trei ani pe frontul basarabean*, pp. 34-35).

314. «În numele acestei idei (a culturii naționale - n.ed.), pentru care am luptat și pentru care venim astăzi în mijlocul D.voastre, vă rog stăruitor să dați acestui apostol (arătând spre prof O. Ghibu) ajutor necondiționat, ajutorul necesar să facă ceea ce și-a pus în gând acest Gheorghe Lazăr la Basarabiei, care se jertfește. Căci, în adevăr, e o mare jertfă, ceea ce face el. El a venit cu sufletul curat din Ardeal, căci ne-ați cerut să venim aici și să răspândim razele binefăcătoare ale «Astrei».

Am speranța că el va vedea peste câțiva ani aici în Basarabia, roada muncii și jertfei sale, pe care și eu vreau s-o văd».

(Vasile Goldiș, la inaugurarea activității «Astrei» în Basarabia, la 30.X - 2.XI.1926; cf. *Ardealul în Basarabia*, p. 104).

REAȚII LA VOLUMUL «ANTONESCU... ȘI RĂȘBOAIELE DE REÎNTREGIRE»

J. F. de LAUNAY

Bd du Souverain 211 - Bte C2
1160 BRUXELLES
Tél. 673.50.99

rue Hélène Boucher, 2
59700 MARCQ EN BARCEUL (France)
Tél. 72.06.20

Bruxelles, le 28 octobre 1986

Dr Constantin DRAGAN
Ed. NAGARD
via Larga II
I - 20.122 - MILANO

Cher Président,

Je viens de recevoir et de lire votre ANTONESCU.

C'est un très grand travail qui apporte beaucoup d'éléments nouveaux à cette histoire dramatique de la Roumanie en guerre. Nul doute que ce livre sera de grande utilité pour les historiens.

Je vous en félicite et vous en remercie.

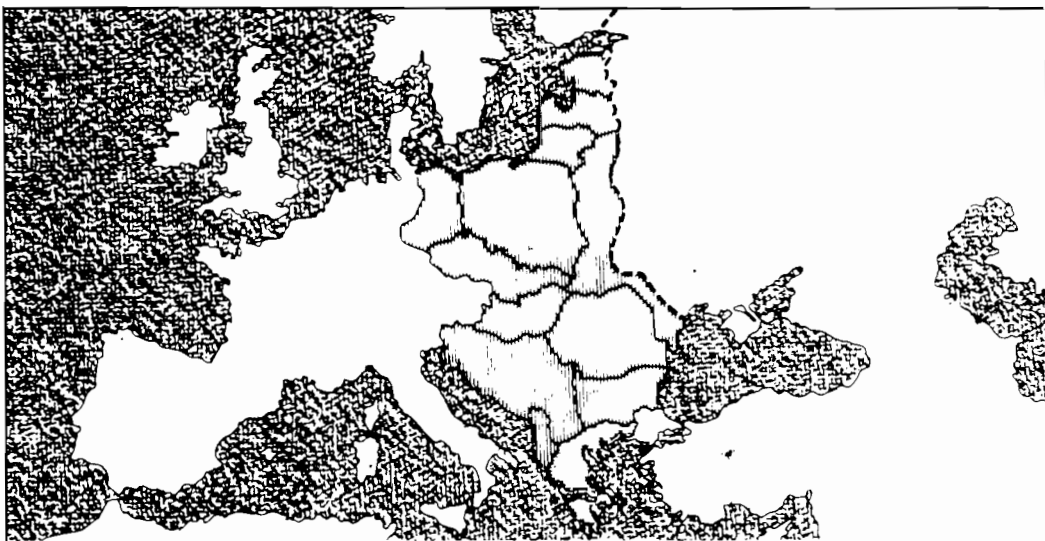
Ce livre aura une place de choix à l'Institut Hoover, de Stanford, où vous êtes déjà classé parmi les grands historiens paneuropéens de notre temps.

Votre très fidèlement.

Jacques de LAUNAY.

PROFESSOR DOCTOR DRAGAN
VIA LARGA 11
MILANO ITALY

MANY THANKS FOR SPLENDID VOLUME ANTONESCU AND MISCONCEPTIONS
ANTONESCU DESERVES HIS TRUE PLACE IN HISTORY
GEORGESCU ROEGEN

Moscova, 9 Octombrie 1944

“Momentul era potrivit pentru a trata, așa că am spus: “Să aranjăm treburile noastre în Balcani. Armatele voastre sunt în România și în Bulgaria. Noi avem acolo interese, misiuni, agenți. Între noi nu trebuie să existe neînțelegeri pentru lucruri mărunte.

Cât privește Anglia și Rusia, ați fi de acord - l-am întrebat pe Stalin - ca voi să aveți o dominație de 90% asupra României, noi să avem 90% în Grecia și “fifty-fifty” cu voi în Jugoslavia?” În timp ce se traduceau cele de mai sus, am scris pe o jumătate de foaie de hârtie:

România: Rusia ia 90%; ceilalți iau 10%

Grecia: Marea Britanie (de acord cu Statele Unite) ia 90%; Rusia ia 10%

Jugoslavia și Ungaria: 50% - 50%

Bulgaria: Rusia ia 75%; ceilalți 25%.

Winston Churchill

“Cel de al doilea război mondial”

- Memorii -

SUMARUL

<i>F. Polli, Cultură, istorie și politică</i>	1
<i>Mulțimea publicațiilor românești</i>	4
<i>Victor Crăciun, Spre al treilea clasicism român</i>	5
<i>Nicolae Băciu, În China după nouă ani (III)</i>	8
<i>Plan de răpire a lui Hitler</i>	11
<i>Alexandru Țugui, La Mândrești-Orhei</i>	12
<i>M. Georgescu, Amenajarea Dâmboviței</i>	14
<i>Onisifor Ghibu, Gânduri pe tema Basarabiei (Nr. 3036-314)</i>	15
<i>Reacții la volumul «Antonescu ...și războaiele de reîntregire»</i>	19